

SZABARI VERA

Társadalomtudósok a rendszerváltás alatt. Új kihívások és válaszok a társadalom kritikai szemléletében

A rendszerváltás még a társadalomtudósokat is váratlanul érte, annak ellenére (vagy éppen annak sikertelensége miatt), hogy már az 1960-as évektől számos kritikák fogalmaztak meg a szocialista rendszerrel szemben. A társadalomkritikai attitűd az 1970-es évek elejére a politikai nyomás következtében egyre inkább háttérbe szorult (képviselőinek jelentős része valamilyen retorzió áldozata lett). A szociológia „konszolidálásával”, a kritikai szociológia helyzete a társadalomtudományon belül jelentősen meggyengül. Ugyanakkor, az évtized vége felé a reformértelmisségi szerep lassan átalakult egy ellenzéki, politikai vagy civil szereppé és azok, akik továbbra is fontosnak érezték a kritikai tevékenységet egyre inkább a tudományos kereteken kívül kerestek cselekvési lehetőségeket. Ilyen volt pl. a Szegényeket Támogató Alap (SZETA), a munkaközvetítő iroda (MUKI) vagy egyes szamizdat kiadványok megszervezése és működtetése. Előadásomban arra keresek választ, hogy egyrészt a rendszerváltás időszaka e tekintetben mennyiben hozott változást a szociológián belül, a politikai nyitással egy időben életre kelt-e újra egyfajta kritikai társadalomtudomány? Másrészt, hogy a rendszerváltás közel egy évtizede, az ellenzékiiség vagy éppen a professzionalizáció mennyiben adott lehetőséget olyan eszközök kidolgozására, mely a rendszerváltás után, a megváltozott politikai, gazdasági keretek között is alkalmas volt a társadalom kritikus szemléletére, az önreflexióra, illetve a megváltozott tudományos közegben való érvénysülésre.